

Metaphoric And Metonymic Conceptualization of Corona Disease: A Cognitive-Corpus Study

Fateme Tabari¹

Azita Afrashi²

Atoosa Rostambeyk³

Mostafa Assi⁴

PhD Candidate of Linguistics, Tehran, Iran

Full Professor in Institute of Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran

Associate Professor in Institute of Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran

Full Professor in Institute of Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran

Abstract

Cognitive semantics shows us the mind's mechanism for creating meaning. Two important tools in this field of study are metaphors and metonymy. In this article, metaphors and metonymies that help us understand the concept of a new phenomenon, COVID-19 disease, have been studied and investigated. The social, economic, cultural and political effects of this phenomenon have formed metaphors and metonymies that can be the subject of serious linguistic studies. In this article, using a large body of linguistic data, a comprehensive analysis has been done in the framework of cognitive semantics. 4077 conceptual metaphors and 3852 conceptual metonymies have been extracted from the corpus, and after the investigations, it was found that in 60% of the metaphors, the concept of "disease" is understandable for Persian speakers with the help of the concept of "human". As well, the conceptual metonymies present the unique frame of meaning for "COVID_19".

Keywords: Cognitive Semantics, Conceptual Metaphor, Conceptual Metonymy, Corona, Corpus Linguistic.

1. p.pennyroyal@yahoo.com (Corresponding Author)

2. j.a.afrahi@ihcs.ac.ir

3. atoosa.rostambeik@gmail.com

4. smostafa.assi@gmail.com

How to cite: Tabari, F., Afrashi, S., Assi, M., & Rostambeyk, A. (2024). Metaphoric And Metonymic Conceptualization of Corona Disease: A Cognitive-Corpus Study. *Language and Linguistics*, 19(38), 123- 154. doi: 10.30465/lsi.2023.46050.1698

1. Introduction

Cognitive semantics shows us the mind's mechanism for creating meaning. Two important tools in this area are metaphors and metonymies. In this article, metaphors and metonymies which help to understand the concept of a new phenomenon, Corona disease, have been studied and investigated. The social, economic, cultural, and political effects of this phenomenon have formed metaphors and metonymies that can be subject to research.

Research Questions

1. What conceptual metaphors Persian language speakers used to conceptualize the disease during the Corona epidemic?
2. What conceptual metonymies Persian language speakers used to conceptualize the disease during the Corona epidemic?

2. Literature Review

The literature review of this research includes reference works in the field of cognitive linguistics and cognitive semantics. Also, prominent works in the field of conceptual metaphors and conceptual metonymies have been examined. In addition, metaphoric and metonymic studies related to Corona disease in various languages have been taken into consideration.

3. Method

The corpus, which was the source of access to linguistic data in this research, was prepared by Rostambeyk (2020) in a research project titled "Discourse Analysis of the Corpus of News of the Covid-19 Pandemic in Iranian Newspapers". This body of texts includes newspapers such as Keyhan, Javan, Etemad, Sharq, as well as Iran's Asr news website. In terms of time periods, these data belong to three time spans; March 2018 to May 2019 (with a volume of 87 million words), April to August 2019 (with a volume of 89 million words) and September to November 2019 (with a volume of 82 million words). Another linguistic corpus has been extracted from the same data, which includes only the word corona and its accompanying context (including one line or more), the volume of which is as follows: first period (1145478); second period (653342); third period (609206). The words "corona" and "covid" were selected as keywords, then their occurrences were searched in the body (this search method is known as "keyword in context" method). In the next step, the context of those events has been studied manually and one by one to see if it has been used in a metaphorical or metonymical sense.

4. Results

Examining huge corpuses always provides reliable data for the researcher. These data can be the basis of more detailed investigation and conclusions. In this corpus, occurrences of the words "Corona" and "Covid" were extracted

through the "keyword in context" method (in this method we are faced with the occurrence of the word in a sentence; a line of the corpus with about 30 words, and usually the searched word is in the middle). The amount of data in this research was 23342 cases. After preparing these data, the only way to extract metaphors from them was to manually and meticulously check the status of the word in the desired context. After this stage, 4077 conceptual metaphors and 3852 conceptual metonymies were extracted. It may seem that the results of this study are not different from the results of previous studies, despite the large volume of the corpus: from the point of view of conceptual metaphors, the metaphorical mapping [DISEASE IS ENEMY] has the highest frequency. So, what is the effect of the huge corpus?

One of the findings of this research, which has not been seen in other studies, is a point related to metaphorical mapping [DISEASE IS ENEMY]. The numerous uses of the combination "(National) Organization of Fighting with Corona" in news texts accounts for nearly 55% of all metaphors related to this mapping (out of the total number of 2442, occurrences of this combination were 1793). If we subtract the occurrences of this combination from the frequency of this metaphorical mapping and the total number of extracted metaphors (that is, we consider the total number of metaphors 2284 and the number of metaphors based on the mapping [DISEASE IS ENEMY] 649), again the cases of occurrence of this metaphorical mapping has the highest frequency compared to other mappings. But the main difference is that, despite the previous findings that state the rate of use of metaphors in this field is sometimes up to 80% of all metaphors, the findings of the current research reduce this rate to 28%. This means that we are not at war with Corona!

The second finding is related to the variety of metaphors obtained based on a single metaphorical mapping. In each metaphorical mapping, various aspects between the source and target can be the basis of metaphor construction. When more features are attributed to the target domain and not to the source domain, more diversity is observed in the constructed metaphors. This point can indicate the degree of similarity that the speakers of the same language see between these two domains. Metaphoric mapping [DISEASE IS HUMAN] with 375 occurrences has only 16% of all metaphors, which ranks second compared to 28% of mapping [DISEASE IS ENEMY]. But the its diversity of conceptual metaphors is significantly more than any metaphorical mapping. According to the research conducted among the 375 metaphors based on [DISEASE IS HUMAN] mapping, repetition is very rare and based on this mapping, more than 200 types of metaphors have been observed in the corpus, which according to the frequencies mentioned earlier, compared to the entire mapping, these metaphors show more diversity.

Finally, the most important finding of this research comes from the review section of conceptual metonymies. So far, no research has been done in order

to extract the conceptual metonymies centered on the word "Corona". However, in this research, 3852 conceptual metonymies were extracted. The findings of this section provide us with significant information regarding the special semantic frame of the word "Corona". This unique semantic frame has led to the creation of combinations with this word that are different from words in the same conceptual frame. We are faced with common combinations in Corona management, Corona crisis, consequences and damage of Corona, statistics and news of Corona, the peak of Corona, the Corona sector or the situation and conditions of Corona; Even in these common combinations, a different meaning is usually conveyed; For example, when we talk about the "status" of the disease, the health status of the sick person is usually considered, but when we talk about the "status" of the corona virus, usually the social status is considered: the spread of the disease, the number of infected and dead, economic and social conditions caused by forced quarantine and so on. However, we are facing novel combinations in cases such as Corona crimes, Corona loans, Corona offenders, Corona counseling (in the sense of psychological counseling to solve the problems caused by the mental pressure of forced quarantine due to the spread of Corona), compliance with Corona, Corona opportunities, Corona business, Sociology of Corona, Corona postponement, Corona world, or Corona map.

5. Conclusion

In case of metaphors, the most used metaphorical mappings, namely [DISEASE IS ENEMY], [DISEASE IS HUMAN] and [DISEASE IS KILLER], respectively with a frequency of 649, 375 and 351 cases include 60% of all metaphors; And considering that "enemy" and "killer" also refer to humans, the final result is that the speakers of the Persian language have understood the corona disease with the concept of "human", more than anything else.

In case of metonymy, special semantic frame can be the crystallization of special conditions not experienced by mankind before. We make simple sentences in which the word "corona" as a vehicle, sometimes in its metonymic meaning, represents a target consisting of ten words. However, there is no problem in receiving the target meaning by the speakers. When it comes to "Corona loan", we know that this facility is not given to the applicants to buy Corona (such as a mortgage loan), or to facilitate reaching Corona (such as a marriage loan). Or when it comes to the "Corona map", we know that we are not facing a plan drawn by engineers, geologists, or geographers. This shared understanding of meaning, which was formed shortly after the spread of the Corona virus among Persian-language speakers, is worth noting.

مفهوم‌سازی استعاره‌ای و مجازی بیماری کرونا: یک مطالعه شناختی - پیکره‌ای

دکتری زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی،
تهران، ایران.

استاد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران.

دانشیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران.

استاد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران.

فاطمه تباری^۱

آریتا افراشی

آتوسا رستم‌بیک

سید مصطفی عاصی

چکیده

معنی‌شناسی شناختی سازوکار ذهن برای خلق معنا را به ما نشان می‌دهد. دو ابزار مهم در این حوزه مطالعاتی استعاره‌ها و مجازهای مفهومی هستند. در این مقاله استعاره‌ها و مجازهایی که به ما در درک مفهوم یک پدیده جدید، بیماری کرونا، کمک می‌کنند مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته‌اند. تأثیرات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی این پدیده استعاره‌ها و مجازهایی را شکل داده است که می‌تواند موضوع مطالعات جدی زبان‌شناختی باشد. در این مقاله با استفاده از پیکره بزرگی از داده‌های زبانی تحلیلی جامع در چارچوب معنی‌شناسی شناختی صورت گرفته است. ۴۰۷۷ استعاره مفهومی و ۳۸۵۲ مجاز مفهومی از پیکره استخراج شده است که پس از بررسی‌های انجام شده مشخص شد در ۶۰٪ از استعاره‌ها مفهوم بیماری با کمک مفهوم انسان برای سخن‌گویان فارسی‌زبان درک‌پذیر شده است. همین‌طور مجازهای مفهومی، قاب معنایی منحصربه‌فرد «کرونا» را پیش روی ما قرار می‌دهند.

کلیدواژه: معنی‌شناسی شناختی، پیکره زبانی، استعاره مفهومی، مجاز مفهومی، کرونا.

۱- مقدمه

از ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۸ شیوع بیماری کووید ۱۹، یا کرونا، در کشور عزیزمان آغاز شد. پیامدهای این همه‌گیری برای تمام افراد، فارغ از سن و جنس و تفاوت‌های فرهنگی، اقلیمی و ... دور از انتظار و غافلگیرکننده بود. تأثیرات فردی و اجتماعی این پدیده بیش از آن بود که کسی آمادگی مواجهه با آن را داشته باشد. قرنطینه‌های اجباری، روابط انسانی و در نتیجه عواطف انسانی را تحت تأثیر قرار داد. ترس از بیماری و مرگ خود و اطرافیان، کاهش درآمد در برخی مشاغل و حتی ورشکستگی، کلاس‌های درس غیرحضور، کار در منزل، و حتی ورزش، تفریح، معاشرت و تهیه اقلام مورد نیاز زندگی روزمره به چالش تبدیل شدند. حضور کودکان در منزل و عدم تخلیه انرژی آن‌ها در فضای مدرسه و با همسالان، خانواده‌ها را دچار مشکل کرد. حال پرسش این است: نگاه ما به این بیماری که چنین زندگی روزمره ما را تحت تأثیر قرار داده است، چگونه است؟ ما چگونه از آن سخن می‌گوییم، چگونه درکش می‌کنیم؟ چه حسی به آن داریم یا نقشش را چگونه تحلیل می‌کنیم؟

راه پاسخگویی به این پرسش‌ها از مسیر معنی‌شناسی شناختی^۱ میسر است. در معنی‌شناسی شناختی ما نه با خود چیزها، بلکه با بازنمود ذهنی آن چیزها در ذهن سروکار داریم. این بازنمودها بر مبنای نوع شناختی که ما در مواجهه با آن چیز، بر پایه تجربه بدن‌مند^۲ خود، فرهنگ و سایر عوامل به دست می‌آوریم، شکل می‌گیرند. راه دسترسی ما به این بازنمودها نیز از طریق پیکره‌های زبانی ممکن است. در این پیکره‌ها ما با کاربردهای واقعی زبان مواجه هستیم. همین کاربردهای واقعی نیز به ما می‌گویند که به عنوان مثال سخن‌گویان فارسی زبان، پدیده‌ای مانند کرونا را چگونه درک می‌کنند و چگونه در مورد آن با هم سخن می‌گویند. چرا که زبان دریچه‌ای به ذهن است.

در این پژوهش دو ابزار حوزه معناشناسی شناختی را به کار می‌گیریم: استعاره مفهومی^۳ و مجاز مفهومی^۴. این مقاله قصد دارد به این پرسش پاسخ دهد که داده‌های آماری مستخرج از یک پیکره بزرگ چه اطلاعاتی درباره نحوه مفهوم‌سازی بیماری کرونا با کمک ابزارهایی نظیر استعاره و مجاز مفهومی در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد. در واقع آیا بین داده‌های به دست آمده از پیکره‌های کوچکتر و یک پیکره بزرگ تفاوتی مشاهده می‌شود؟

1. conceptual semantics
2. embodiment
3. Conceptual Metaphor Theory
4. Conceptual Metonymy

استعاره‌ها ابزار خلق مفاهیم هستند، مفاهیمی که بخشی از الگوی ذهنی ما را تشکیل می‌دهند. شکل‌گیری این الگوها متأثر از تجربه بدن‌مند ما و همین‌طور متأثر از فرهنگ است. تعریف فرهنگ به زبان ساده معناسازی از تجربیات متفاوت زندگی است که در میان مردم یک جامعه به صورت یکسان صورت می‌گیرد (کووچش^۱، ۲۰۰۹: ۱۳۶). با توجه به اینکه هدف مشترک فرهنگ و زبان خلق معنا از تجربیات روزمره زندگی است، نقش فرهنگ در ساخت استعاره‌های مفهومی در ذهن و سپس بازنمود آن‌ها در زبان برجسته می‌شود. به اعتقاد لیکاف^۲ (۱۹۹۳) باید به استعاره به مثابه ابزار تفکر و جهان‌بینی پرداخته شود و نه صرفاً یک آرایه زبانی و ادبی. در استعاره مفهومی تناظر نظام‌مندی میان برخی حوزه‌های مفهومی شکل می‌گیرد که به آن نگاشت استعاری^۳ گفته می‌شود. از میان آن دو حوزه مفهومی حاضر در یک نگاشت، آن مفهومی که عینی‌تر است و مبنای درک مفهوم انتزاعی‌تر شده است را حوزه مبدأ و حوزه انتزاعی را حوزه مقصد می‌نامیم. از سوی دیگر مجازهای مفهومی هنگامی روی می‌دهد که ما به یک چیز به سبب رابطه‌اش با چیزی دیگر بیندیشیم (افراشی، ۱۳۹۵: ۸۵). لیکاف و جانسون^۴ (۱۹۸۰: ۳۵) معتقدند که وقتی یک موجودیت برای دلالت به موجودیت دیگری که با آن مرتبط است به کار گرفته شود مجاز شکل می‌گیرد.

پیش از این نیز در مقالات و سایر آثار پژوهشی به موضوعات مرتبط با همه‌گیری کرونا و زبان پرداخته شده است که در ادامه به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌شود. اما آنچه این پژوهش را از سایر مطالعات متمایز می‌کند حجم بسیار بالای پیکره موردبررسی است. بزرگ‌بودن پیکره امکان اتکا به نتایج پژوهش را میسر می‌کند. علاوه‌براین، فاصله‌گرفتن از روزهای بحرانی شیوع بیماری کرونا این امکان را در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد که با دیدی بازتر و تحلیلی دقیق‌تر به این پدیده نوظهور بپردازد. همچنین ایجاد پیکره بزرگی که در این پژوهش مورد استفاده واقع شده است نیز مستلزم گذر زمان بود. پیکره‌ای که در این مقاله منبع دسترسی به داده‌های زبانی بود، در یک طرح پژوهشی با عنوان «تحلیل گفتمان پیکره‌بنیاد اخبار پاندمی بیماری کووید ۱۹ در روزنامه‌های ایران» توسط دکتر رستم‌بیک (۱۳۹۹) تهیه شده است. این پیکره متون روزنامه‌های خبری کیهان، جوان، اعتماد، شرق، جمهوری اسلامی و همین‌طور تارنمای خبری عصر ایران را دربر می‌گیرد. از نظر مقاطع زمانی، این داده‌ها متعلق به سه دوره زمانی اسفند ۹۸ تا اردیبهشت ۹۹ (با حجم ۸۷ میلیون واژه)، خرداد تا مرداد ۹۹ (با حجم ۸۹ میلیون واژه) و شهریور تا آبان ۹۹ (با حجم ۸۲ میلیون واژه) است. پیکره زبانی دیگری نیز از همین

1. Z. Kovecses
2. G. Lakoff
3. metaphor mapping
4. M. Johnson

داده‌ها استخراج شده است که تنها واژه کرونا و بافت همراه آن (شامل یک خط یا بیشتر) را شامل می‌شود که حجم آن به این قرار است: دوره اول ۱۱۴۵۴۷۸؛ دوره دوم ۶۵۳۳۴۲؛ دوره سوم ۶۰۹۲۰۶. در پیکره حاضر از طریق فهرست‌های واژه‌نما^۱، موارد رخداد واژه‌های «کرونا» و «کووید» استخراج شد (در فهرست واژه‌نما ما با رخداد واژه در جمله مواجه هستیم؛ یک خط از پیکره با حدود ۳۰ واژه که معمولاً واژه مورد جستجو در میانه آن حضور دارد). تعداد داده‌های به‌دست آمده از این طریق در این پژوهش ۲۳۳۴۲ مورد بود. پس از تهیه فهرست واژه‌نما، تنها راه استخراج استعاره و مجاز از میان آن‌ها بررسی دستی و دقیق وضعیت واژه در بافت موردنظر است. پس از طی این مرحله تعداد ۴۰۷۷ مورد استعاره مفهومی و ۳۸۵۲ مورد مجاز مفهومی از فهرست‌های واژه‌نما استخراج شد. همین اعداد و ارقام نتایج این پژوهش را نسبت به موارد مشابه متمایز می‌کند.

۱. پیشینه

از زمان آغاز همه‌گیری کرونا، آثار متعددی پیرامون نحوه بازنمایی این بیماری در زبان در سراسر دنیا صورت گرفته است. در ادامه به معرفی برخی از این آثار پرداخته می‌شود. ویکل^۲ و بلونزی^۳ (۲۰۲۰) از متن‌های توییتر به عنوان پیکره خود بهره گرفته‌اند و این نکته را مطرح می‌کنند که در گفتمان پیرامون جریان اپیدمی از استعاره‌هایی با حوزه مبدأ «جنگ» نه تنها در گفتمان عمومی و در داخل رسانه‌ها، بلکه در توییت‌هایی که توسط افراد عادی نوشته شده است نیز استفاده می‌شود. دنگ^۴ و همکاران (۲۰۲۱) پیکره خود را از مکالمه ۲۷ شهروند چینی در ووهان انتخاب کرده‌اند و نتایج نشان می‌دهد که استعاره‌های متعددی برای تفسیر تجربیات پیچیده و منزوی‌کننده ناشی از همه‌گیری کرونا استفاده شده است. پانزری^۵ و همکاران این پرسش را مطرح می‌کنند که آیا ارائه استعاری از وضعیت اضطراری کرونا در حوزه مبدأ «جنگ» خطرناک است؟ آیا این کاربرد استعاری می‌تواند بر نحوه مفهوم‌سازی مردم از همه‌گیری و واکنش به آن تأثیر بگذارد و موجب شود تا شهروندان احساس کنند آزادی‌های مدنی آن‌ها تهدید می‌شود؟ مازوکا^۶ و همکاران (۲۰۲۱) نیز به تفاوت‌ها و شباهت‌ها در مفهوم‌سازی کووید ۱۹ و سایر بیماری‌ها در اولین قرنطینه ایتالیا پرداخته‌اند و نتیجه می‌گیرند که سخن‌گویان ایتالیایی نه کرونا را به طور کامل در دسته بیماری‌های وخیم (مانند تومور)

1. concordancing program

2. Ph. WickeI

3. M. M. Bolognesi

4. Y. Deng

5. F. Panzeri

6. C. Mazzuca

قرار می‌دهند و نه در دسته بیماری‌های خفیف (مانند آنفلوانزا). کرسپو فرناندز^۱ (۲۰۲۱) در یک مطالعه مقابله‌ای به بررسی استعاره‌های به کار رفته در اعلامیه‌های نخست‌وزیران بریتانیا و اسپانیا برای اعلام وضعیت اضطراری به واسطه شیوع بیماری کرونا می‌پردازد. آدام^۲ (۲۰۲۱) میزان کاربرد استعاره‌های مفهومی با حوزه مبدأ «جنگ» را در دوره‌های زمانی مختلف در جلسات مطبوعاتی سازمان بهداشت جهانی مقایسه کرده است. نتایج نشان می‌دهد که اوج استفاده از استعاره «جنگ» در مارس ۲۰۲۰ است. اگرچه این بیماری پس از مارس در حال افزایش است، اما استفاده از استعاره «جنگ» در ماه‌های بعد رو به کاهش است که نشان‌دهنده این نکته است که با افزایش اطلاعات درباره این ویروس، تمرکز اصلی بیشتر بر ارتباطات قرار می‌گیرد. سریف^۳ و همکاران (۲۰۲۱) نیز سخنرانی‌های شینزو آبه، نخست‌وزیر ژاپن را به عنوان پیکره زبانی جهت بررسی انواع استعاره‌ها با محوریت بیماری کرونا انتخاب کرده‌اند. یان^۴ (۲۰۲۲) مطالعات زبانی خود را بر پیکره‌ای از متون خبری یک روزنامه انگلیسی‌زبان در چین انجام داده است. در رویکردی مشابه لالو^۵ و عبدالرحیم^۶ (۲۰۲۲) دو روزنامه فرانسوی‌زبان در شمال آفریقا را به عنوان پیکره زبانی مورد استفاده قرار داده‌اند. اما یکی از پژوهش‌های بدیع در حوزه مطالعات زبانی مرتبط با پاندمی کرونا پژوهش رودسپ^۷ و همکارانش (۲۰۲۲) است: آن‌ها استعاره‌های مفهومی ترس و غم را در دوران شیوع بیماری کرونا در زبان تایلندی بررسی کرده‌اند.

همان‌گونه که مشاهده می‌کنید در بررسی پژوهش‌های مشابه با پژوهش حاضر سعی شده است تا آثاری به زبان‌های مختلف مدنظر قرار بگیرد. زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی، ایتالیایی، چینی، ژاپنی و تایلندی در آثاری که ذکرشان رفت مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نکته حائز اهمیت در این پژوهش‌ها (منهای مورد آخر) این است که استعاره مفهومی با حوزه مبدأ «جنگ» نقش مهمی در این جریان پژوهشی ایفا می‌کند. در اکثر این آثار کمیت قابل توجه این حوزه مبدأ بخشی از نتایج پژوهش است؛ در برخی دیگر نیز با در نظر گرفتن اهمیت این حوزه مبدأ، پرسش‌هایی مطرح شده یا مقایسه‌هایی صورت گرفته است.

در زبان فارسی نامور (۱۴۰۰) مفهوم‌سازی استعاری بیماری کرونا را در پیکره‌ای متشکل از عناوین خبری روزنامه‌های ایران مورد مطالعه قرار داده است. دلارامی‌فر و نیک‌پناه (۱۴۰۱)

1. E. Crespo-Fernandez

2 M. Adam

3. I. Sarif

4 Zh. Yan

5. H. Lahlou

6. H. Abdul Rahim

7. N. Rodsap

استعاره‌های پرکاربرد بیماری کرونا را در پیکره‌ای از متون خبری در دو بازه زمانی مختلف با یکدیگر مقایسه کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در بازه زمانی آغاز شیوع بیماری، نگاشت استعاری [کرونا جنگ است] با ۴۴ درصد فراوانی، بیشترین میزان کاربرد استعاره را در متون خبری به خود اختصاص داده است؛ اما در زمان اوج‌گیری بیماری کرونا که مصادف با آغاز فصل سرما در ماه مهر است، همین نگاشت استعاری با ۸۳ درصد فراوانی، رشد چشمگیری را نشان می‌دهد. حاتم‌زاده و کاظمیان (۱۴۰۰ و ۱۴۰۱) نیز در دو مقاله با پیکره‌ای از متون مطبوعاتی مطالعات در این حوزه را پی گرفتند: در مقاله اول استعاره‌های مفهومی را استخراج کرده و حوزه‌های مبدأ را مشخص کردند، در مقاله دوم تلفیقی از نظام نیرو-پویایی و استعاره مفهومی را برای تحلیل مفهوم‌سازی کرونا در زبان فارسی معرفی کردند. مذهب و شهیدی‌تبار (۱۳۹۹)، فرید (۱۴۰۰) و حاجیان (۱۴۰۱) نیز در سه مقاله دیگر باز هم متون مطبوعاتی را (برخط یا غیر از آن) به عنوان پیکره‌ای برای مطالعه استعاره‌های مفهومی بیماری کرونا مورد استفاده قرار داده‌اند.

در تمامی آثار فارسی که به آن‌ها اشاره شد، مجدداً حوزه مبدأ «جنگ» به عنوان پرکاربردترین حوزه مبدأ معرفی شده است. نکته دیگر اینکه تنوع انتخاب پیکره، آن چنان که کم‌وبیش در آثار غیرفارسی مشاهده شد، در آثار فارسی دیده نمی‌شود. در مقاله پیش رو نیز متون خبری، پیکره زبانی را تشکیل می‌دهند؛ پس هدف نگارنده از ذکر این نکته انتقاد از پژوهشگران نیست؛ بلکه اشاره‌ای است به فقدان پایگاه‌هایی از داده‌های زبانی متنوع و به‌روز که بتواند تنوع لازم در عرصه‌های پژوهشی را فراهم کند.

نکته پایانی مربوط می‌شود به یک خطای رایج در غالب پژوهش‌هایی که در این بخش به آن‌ها اشاره شد (فارسی و غیرفارسی). در تمام این آثار (به جز پژوهش مذهب و شهیدی‌تبار) استعاره مفهومی غالب در مفهوم‌سازی بیماری کرونا، نگاشتی با حوزه مبدأ «جنگ» معرفی شده است (نگارنده نیز برای رعایت اصل امانت‌داری به همین صورت در متن آورده است)؛ در حالیکه در این استعاره مفهومی در حقیقت «دشمن» حوزه مبدأیی است که خصوصیاتش به حوزه مقصد «بیماری کرونا» فرافکن شده است. ما «با کرونا می‌جنگیم»، همان‌طور که «با دشمن می‌جنگیم». قراردادن مفهوم «جنگ» به عنوان حوزه مبدأ تعبیر این جمله را به این شکل تغییر می‌دهد: ما «با جنگ می‌جنگیم». این یک خطای متداول است که در اغلب پژوهش‌ها مشاهده می‌شود و همان‌طور که در ادامه مشاهده خواهید کرد، در نتیجه‌گیری نهایی تأثیرگذار است.

۲. چارچوب نظری

این پژوهش در چارچوب نظری زبان‌شناسی شناختی، به‌ویژه نظریه استعاره مفهومی و مجاز مفهومی، قرار می‌گیرد؛ زیرا که مفهوم‌سازی درد و بیماری (در اینجا بیماری کرونا) حوزه وسیعی از مفهوم‌سازی انتزاعی را شامل می‌شود که به شیوه‌ای روش‌مند از طریق تحلیل استعاره‌ها و مجازها میسر می‌گردد. در این چارچوب پرسش اصلی از این قرار است: ذهن انسان چه ویژگی‌هایی دارد که به زبان شکل کنونی آن را بخشیده است؟ فرض بنیادی در این شاخه علمی این است که ذهن انسان همانند ابزاری رایانشی (بازنمودی و پردازشی) عمل می‌کند و نه با خود «چیز»ها بلکه با بازنمود ذهنی آن‌ها سروکار دارد (فَن اِکارت^۱، ۱۹۹۳: ۵۰). بازنمود می‌تواند نشانه یا مجموعه‌ای از نشانه‌ها باشد که در نبود چیزی به آن دلالت کند (آیزنک^۲ و کین^۳، ۱۹۹۵: ۲۰۷-۲۰۴). در معناشناسی شناختی ارتباط بین بازنمودها با ذهن، زبان و جهان خارج مورد مطالعه قرار می‌گیرد و به ابعاد شناختی ارتباط زبانی پرداخته می‌شود. در واقع شناخت به تمام جنبه‌های آگاهانه و ناخودآگاه عملکرد ذهن اطلاق می‌شود و فرایندهای ذهنی متنوعی را شامل می‌شود (اونز^۴، ۲۰۰۷: ۲۸). یکی از این فرایندها مقوله‌بندی است که زبان به‌عنوان پردازشگر دانش به‌دست‌آمده از جهان، با ایجاد مجموعه ساخت‌مندی از مقولات معنی-دار به ما کمک می‌کند تا با تجربیات جدید مواجه شویم و اطلاعاتمان را درباره تجربیات قدیم ذخیره کنیم. درحقیقت در زبان‌شناسی شناختی زبان ابزاری برای مقوله‌بندی تجربه است (افراشی، ۱۳۹۵: ۳۵). همین ابزار است که این امکان را به ما می‌دهد تا کرونا را در مقوله بیماری قرار دهیم و به‌رغم تفاوت‌هایی که در شکل ابتلا، خطرات آن، دوره یا شیوه درمان با بیماری‌های دیگری نظیر دیابت، سرطان، رماتیسم و ... دارد بتوانیم از تجربیات پیشین خود برای مواجهه با آن، یا سخن گفتن راجع به آن بهره ببریم. لازم است به این نکته نیز اشاره کنیم که زبان‌شناسی شناختی یک چارچوب نظری منعطف است و نه یک نظریه زبانی واحد. از جمله نظریه‌هایی که با برجسب معناشناسی شناختی معرفی می‌شوند می‌توان به مواردی چون نظریه استعاره مفهومی، مجاز مفهومی، نظریه فضاها^۵ی ذهنی، چندمعنایی نظام‌مند^۶، معناشناسی قالب^۷ و فرازبان معنایی طبیعی^۸ اشاره کرد. در این چارچوب نظری مبنای بدن‌مند شناخت به

1. B. Von Eckardt

2. M. W. Eysenck

3. M. T. Keane

4. V. Evans

5. mental spaces theory

6. principled polysemy

7. frame semantics

8. natural semantic meta-language

عنوان الگوی اصلی ادراک و مفهوم‌سازی و وجه مشترک تمام رویکردهای شناختی نسبت به معنا معرفی می‌شود. یعنی کنش معنادار انسان در محیط و درک کنش معنادار موجودات دیگر در محیط بر مبنای عملکرد بدن‌مند ذهن و معنا از ارکان اصلی معناشناسی شناختی است (لیکاف و جانسون، ۱۳۹۹: ۷۸).

در ارتباط با موضوع این پژوهش به مثال‌های زیر توجه کنید:

- نقشه کروناپی ایران خوش‌رنگ‌تر از همیشه! شهرهای آبی باز هم افزایش یافتند.
مثال فوق نمونه‌ای از مجاز مفهومی است که در آن «نقشه کرونا» مجاز از «نقشه نمایش‌دهنده میزان شیوع بیماری کرونا با کمک رنگ‌های متفاوت» است.
- آمار کرونا ایران در ۲۰ خرداد.
نمونه دیگری از مجاز مفهومی: «آمار کرونا» مجاز از «آمار مبتلایان و جان‌باختگان ناشی از ویروس کرونا» است.
- ما هنوز نتوانسته‌ایم کرونا را کنترل کنیم.
در این مثال نیز مجاز مفهومی دیده می‌شود. «کرونا» در اینجا مجاز از «روند شیوع بیماری کرونا» است.
- بعد از آنکه مشخص شد کرونا فعلاً میهمان ایران است، ...
• از اسفندماه هم که سروکله کرونا پیدا شد.
• می‌گفتند فقط تابستان کرونا مرخصی خواهد داشت بعد از اول پاییز دوباره به سراغمان می‌آید. تابستان هم آمد و کرونا نرفت.
در نمونه‌های فوق از استعاره مفهومی بهره گرفته شده است. این نگاشت در این استعاره به کار گرفته شده است: [کرونا انسان است].
- یک‌سری اصلاحات برایمان فرستادند و بعد به کرونا خوردیم و بعد از عید ارسالش کردیم.
در مثال فوق استعاره مفهومی با حوزه مبدأ مانع قابل مشاهده است: [کرونا مانع است].
- منتظر موج جدید کرونا در تابستان هستیم.
نگاشت استعاری [کرونا حجم عظیمی از مایع است] منجر به این مفهوم‌سازی پرکاربرد شده است.

در توصیف هر مفهومی در قالب یک استعاره یک یا چند جنبه از آن مفهوم مدنظر قرار می‌گیرد و از سایر جنبه‌ها چشم‌پوشی می‌شود. این مثال را درنظر بگیرید:

- در مورد تعطیلی اجتماعات مذهبی و کنکور در ایام پیش رو و خطر شعله‌ور شدن کرونا در کشور هشدار دادند.

در نگاشت استعاری [کرونا آتش است]، تنها آن جنبه از خصوصیات آتش که به گسترش سریع و همین‌طور قدرت تخریب آن مربوط می‌شود، درنظر گرفته شده است و از سایر خصوصیات آن، مانند گرمابخشی و تأثیر مثبت آن در حیات بشر یا نقش مهم آن در صنعت چشم‌پوشی شده است. در مثال‌های حوزه مجاز مفهومی نیز باید این نکته را درنظر داشته باشیم که مجاز نیز مانند سایر جنبه‌های معنا در رویکرد شناختی بافت‌بنیاد است. پس با درنظر گرفتن بافت زبانی در مثالی که پیشتر ذکر شد، «کنترل کرونا» در واقع مجاز از «کنترل شیوع و گسترش بیماری کرونا» است؛ چراکه بین «کرونا» و «شیوع» آن مجاورت مفهومی برقرار است.

در این پژوهش از روش مطالعات پیکره‌بنیاد بهره گرفته شده است. بدین معنا که از پیکره‌های بزرگی که از طریق رایانه در اختیار پژوهشگر قرار می‌گیرد استفاده می‌شود. پیکره‌های زبانی تنوعات چشمگیری دارند. حجم، جنس متون، گفتاری یا نوشتاری بودن، یا حتی برچسب‌گذاری‌های مختلف می‌تواند از موارد تفاوت پیکره‌ها باشد (عاصی، ۱۳۸۲). اهمیت این شیوه پژوهشی در نتایج قابل اتکایی است که به‌دست می‌دهد. هرچه پیکره مورد مطالعه بزرگتر باشد بیشتر می‌توان استدلال کرد که نتایج به‌دست آمده به کاربرد واقعی زبان نزد سخن‌گویان نزدیک است (کندی^۱، ۱۹۹۸: ۲۳).

انتخاب متون مطبوعاتی به عنوان پیکره این پژوهش نیز از نکات حائز اهمیت است. در مطالعه‌ای که نرلیخ^۲ و هالیدی^۳ (۲۰۰۷) در ارتباط با پوشش خبری پاندمی آنفلوآنزای مرغی انجام دادند، گرچه به استعاره‌های بدیعی دست پیدا نکردند، ولی یکی از یافته‌های فرعی آن‌ها این بود که مطبوعات مسئول اطلاع‌رسانی و هشدار دادن به مردم هستند و از این طریق باعث ایجاد و تقویت ترس، نگرانی و ناامیدی در جامعه می‌شوند؛ بنابراین مطبوعات و پوشش خبری آن‌ها نقش مهمی در واکنش مردم و عملکرد آن‌ها در یک همه‌گیری ایفا می‌کند.

1. G. D. Kennedy
2. B. Nerlich
3. C. Halliday

در این پژوهش از پیکره مناسبی که داده‌های مدنظر در آن قابل جستجو است کمک گرفته شده است. واژه‌های «کرونا» و «کووید» به عنوان واژه کلیدی انتخاب شده، سپس رخدادهای آن‌ها در پیکره جستجو شدند (این روش جستجو به نام شیوه «کلیدواژه در متن»^۱ شناخته می‌شود). در مرحله بعد به صورت دستی و تک تک، بافت آن رخدادهای مطالعه شده است و در صورتی که در معنای استعاری یا مجازی به کار رفته باشد، موردتحلیل واقع شده است.

۳. تحلیل داده‌ها

همان‌گونه که در بخش پیش مشاهده کردید، پژوهش‌های متعددی در راستای بررسی استعاره‌های مفهومی و نحوه کاربرد این ابزار زبانی برای مفهوم‌سازی بیماری کرونا انجام شده است. لذا هم حجم بالای پیکره پژوهش حاضر آن را از نمونه‌های مشابه متمایز می‌کند، و هم بررسی مجازهای مفهومی در ارتباط با مفهوم‌سازی بیماری کرونا تا کنون در هیچ پژوهشی مشاهده نشده است.

در مطالعه پیش‌رو استعاره‌های مفهومی متعددی از پیکره استخراج شده است. بسیاری از این استعاره‌ها بر پایه نگاشت‌های استعاری پرکاربرد و موردانتظار ساخته شده‌اند و برخی نیز بر پایه نگاشت‌هایی بدیع‌تر و با کاربرد کمتر. در ادامه ابتدا به معرفی نگاشت‌های پرکاربرد و انواع استعاره‌های منتج از آن‌ها پرداخته می‌شود و سپس نگاشت‌های بدیع‌تر معرفی می‌شوند.

۱.۳. استعاره‌های مفهومی

[بیماری دشمن است]: ۲۴۴۲ مورد

شاید بتوان این نگاشت استعاری را به عنوان یکی از استعاره‌های همگانی معرفی کرد؛ چراکه همان‌طور که در بخش پیشینه مشاهده کردید، در مطالعاتی که در سایر زبان‌ها صورت گرفته نیز همواره پرکاربردترین نگاشت استعاری برای مفهوم‌سازی بیماری (در اینجا بیماری کرونا) است (از نظر کووچش (۲۰۱۰: ۱۹۷) استعاره‌های مفهومی‌ای که مستقل از فرهنگ باشند و در زبان‌های گوناگون دیده شوند استعاره همگانی هستند). با وجود آنکه پیشتر ذکر شد که در هر نگاشت استعاری یک یا چند ویژگی از حوزه مبدأ به حوزه مقصد فرافکن می‌شود، در این نگاشت استعاری ویژگی‌های متعددی بین دو حوزه مبنای ساخت استعاره‌های مفهومی قرار می‌گیرد. با این وجود هنوز رکورد متنوع‌ترین ساخت‌های استعاری به این نگاشت پربسامد تعلق ندارد (به بخش جمع‌بندی مراجعه کنید).

تباری و همکاران | ۱۳۷

نکته حائز اهمیت در این نگاشت استعاری و در این پیکره زبانی این است که موارد قابل-توجهی از رخداد استعاری آن (حدود ۷۳ درصد) مربوط به دو ترکیب «ستاد (ملی) مبارزه با کرونا» و «ستاد (ملی) مقابله با کرونا» است. با وجود آنکه این ترکیبات هر دو به نهاد یکسانی ارجاع دارند، با این حال در اشاره به این نهاد در متون مطبوعاتی یکدستی دیده نمی‌شود و هر دو ترکیب به تناوب و به تعداد بالا به کار رفته‌اند. حتی اگر موارد رخداد این ترکیب‌ها را (۱۷۹۳ مورد) کنار بگذاریم، باز هم این نگاشت استعاری با ۶۴۹ نمونه بیشترین بسامد را در میان نگاشت‌های استعاری به خود اختصاص داده است. در ادامه به مثال‌هایی از این نگاشت استعاری توجه کنید:

- این روزها بسیاری از اعضای جامعه پزشکی (نظیر حقیر) که خود هرروزه در مصاف نزدیک با کرونا هستند ...
- ... امروزه یکباره با حمله کرونا مواجه شده بود خود را خواهی‌نخواهی در خاک‌ریز اول مقاومت یافت.
- و کرونا پرچم سفید را به نشانه تسلیم بالا برده است.
- یکی از گروه‌های آسیب‌پذیر در این هجوم سهمگین کرونا، کودکان هستند.
- کرمانی‌ها که این روزها در اوج درگیری با کرونا هستند، ...
- همچنین کادر درمان در مسیر مبارزه با کرونا ۱۳۸ شهید تقدیم این آب و خاک کرده‌اند.
- عقب‌نشینی آنها موجب واردشدن ضربه‌های سخت به جبهه مبارزه با کرونا شده است.
- استاندار اصفهان با بیان اینکه غلبه بر کرونا مستلزم بسیج جمیع نیروها و هم‌راستاشدن با هم در یک مسیر است، ...
- فرمانده عملیات مقابله با بیماری کرونا در کلان شهر تهران از اجرای آزمایشی طرح ترافیک در تهران از فردا خبر داد.
- قطعاً در برابر بیماری کرونا نیز ملت ایران قدرت ایستادگی دارد و از این آزمایش نیز سربلند بیرون خواهد آمد.
- کرونا دارد پیشروی می‌کند.
- رزمندگان مقابله با ویروس کرونا علاوه بر جامعه پزشکی و درمانی کشور ...
- امروز دکتر عزیزمحمدی رئیس بیمارستان هاجر، زینب‌گونه در عرصه کربلای کرونا جهاد و ایثار می‌کند.
- این دشمن حقیر اما بسیار خطیر یعنی کرونا این دلخوشی را نیز سلب کرده است.

- و نهایتاً به سلاح کارآمد بشر در برابر کرونا مجهز شوید.
- ترامپ که حتی در مناظره هم بایدن را به خاطر تأکیدش بر استفاده از ماسک مسخره کرد، خودش اسیر کرونا شد.

بیماری انسان است: ۳۷۵ مورد

در این پژوهش حوزه مبدأ «انسان» از حوزه مبدأ «موجود زنده» جدا شده است. حجم بالای پیکره و نمونه‌های بدیعی که در تحلیل داده‌ها به دست آمده است این امکان را ایجاد کرده است که استعاره‌هایی که در آن‌ها ویژگی‌هایی به بیماری اطلاق شده است که فقط در انسان دیده می‌شود را از استعاره‌هایی که می‌تواند به جانداران غیرانسان اطلاق شود، تفکیک کنیم. همچنین به منظور دستیابی به یک طبقه‌بندی جزئی‌تر، با وجود آنکه «دشمن» و «قاتل» نیز اشاره به انسان دارند، در دسته‌های جداگانه قرار گرفته‌اند. از آنجایی که این سه حوزه مبدأ به ترتیب پرکاربرد حوزه‌ها هستند و سه جایگاه اول را به خود اختصاص داده‌اند، ناگفته پیداست که در صورت تجمیع موارد رخداد این استعاره‌ها (بیش از ۳۰۰۰ مورد) می‌بینیم که به لحاظ ماهیت بیش از هرچیز بیماری برای ما به مثابه «انسان» مفهوم‌سازی شده است. این همان نتیجه‌ای است که در صورت انتخاب مفهوم «جنگ» به جای «دشمن» در نگاشت استعاره‌ی پیشین، به دست نمی‌آید. به این مثال‌ها توجه کنید:

- این هنر کرونا بود که چهره دیگری به هنر داد.
- هر چند که ... با همان کرونا گفت‌وگو کنیم شاید بهتر باشد. بیا خودم را بگیر، بچه‌ام را رها کن.
- رهاورد ویروس کرونا ظرف ۵ ماه گذشته، برای تمام کشورهای جهان، مشکلات و چالش‌های عمیق اقتصادی بوده است.
- یک دلیل اینکه در روزهای حاکمیت کرونا بر زندگی و روح و روان و معیشت مردم اما همچنان فوتبال ادامه دارد.
- خط‌ونشان دوباره کرونا برای پکن.
- خلاصه هر وقت می‌خواهم به کرونا خطاب کنم نمی‌دانم بنویسم آقا یا خانم کرونا.
- بدتر از همه اینکه نسل جدید کرونا هم یاد گرفته جوان‌گرا شده.
- کرونا با کسی شوخی ندارد.
- به گفته متخصصان جهان، کرونا حالا حالاها مهمان ماست.
- این ویروس نه تنها آرام‌تر و نجیب‌تر نشده، بلکه به مراتب نانجیب‌تر شده است.

- الان هم که کرونا خانه خراب‌تر از من پیدا نکرده یقه‌اش را بچسبد.
- ولی کرونا از او زبل‌تر بود.
- به ویژه که بیماری کرونا نسبت به سالمندان رفتار خیلی بی‌رحمانه‌ای دارد.
- همکار چهارم کرونا بوق‌های تبلیغاتی آمریکائی و صهیونیستی هستند.
- ما هستیم که با سازه‌های ذهنی خود، کرونا را معلم آخر می‌نامیم.
- کرونا اخلاق و ارزش‌ها را زیر و رو کرد. او یک برابری‌خواه بزرگ است.
- کرونا یک مربی حاذق است. پنجه در پنجه تو می‌نهد و بر زمینت می‌افکند تا برخی‌ری و از ضعف قدرت بسازی.
- کرونا می‌تواند در دقیقه ۹۰ از گوشه‌های زمین به ما گل بزند و زد.
- به هر حال، نباید دست روی دست گذاشت، همان‌طور که کرونا دست روی دست نگذاشته است و همچنان می‌تازد و بی‌هیچ ترحمی، صغیر و کبیر را می‌کشد.
- وقتی می‌گوییم کرونا با حضور جماعت لبخند می‌زند، باید هر اجتماعی را تعطیل کنیم.
- سیلی کرونا آن‌قدر شدید بود که گنجی و منگی اولیه آن امکان برنامه‌ریزی استراتژیک را از وزارت بهداشت گرفته بود.

[بیماری قاتل است]: ۳۵۱ مورد

ارتکاب به قتل و گرفتن حق حیات از موجودات زنده عملی است که در انسان و گونه‌هایی از جانوران دیده می‌شود. با اینکه کاربرد واژگانی نظیر «قتل» و یا حتی «کشتن» بیشتر در ارجاع به انسان‌ها دیده می‌شود، همان‌گونه که پیشتر ذکر شد، برای دستیابی به تحلیلی دقیق‌تر، ساخت‌هایی که در آن‌ها عمل کشتن به اشکال گوناگون به بیماری کرونا اطلاق شده است، ذیل نگاشت [بیماری انسان است] یا [بیماری حیوان است] قرار نگرفته است:

- دعوا بر سر کشته‌سازی از کرونا در ایران؛ خبرسازی بی‌بی‌سی و دیگر رسانه‌های معاند فارسی‌زبان از میزان کشته‌های کرونا در ایران.
- اما همین که کرونا جانت را گرفت می‌شوی یار ملک‌الموت و همه ازت فراری می‌شوند.
- خیلی از آن‌ها فکر می‌کردند که کرونا سراغ آن‌ها نمی‌رود، اما رفت و جان عزیزانشان را گرفت.
- مثل این بازیگران از قاتل سریالی به نام کرونا می‌ترسیدند و در خانه می‌ماندند.

- **کشتار کرونا** بخاطر باورهای خرافی و جانبداری از جریان‌های راست افراطی، نژادپرستان و آشوب‌های اجتماعی ...
- **کرونا، ضعیف‌کش** است. تا می‌توانید سیستم ایمنی بدن تان را تقویت کنید.
- ... که مردم به **قتلگاه** کرونا فرستاده شوند.
- یا گرما منو می‌کشد یا این ماسک کوفتی یا کرونا.

[بیماری حجم عظیمی از مایع است]: ۳۴۴ مورد

استعاره‌های ساخته شده بر مبنای این نگاشت تنوع بالایی ندارند. بیشترین بسامد در این ساخت مربوط به ترکیباتی است که به «موج»های متعدد شیوع بیماری اشاره دارند. با این وجود چند ساخت دیگر نیز بر پایه این نگاشت در متن پیکره دیده شده است:

- **دعای دل‌های شکسته** و روح‌های بی‌قرار، دیوارهای بلند دژی بودند که در مقابل **امواج خروشان کرونا** بر پا شدند.
- **احتمال طغیان کرونا** در خوزستان با شروع امتحانات دانشگاه آزاد.
- به چه کسی باید گفت سیاست ستاد ملی مبارزه با کرونا در این مدت شکست خورده و همه در **باتلاق کرونا** فرو رفته‌ایم.
- کادرهای درمانی خسته‌اند و امکانات نیز پاسخگوی **سونامی کرونا** نیست.
- وقتی **سیل کرونا** آمد، کادر درمانی ما در مقابل سیل با عقل معاد ایستادند.
- اوایل تیرماه بود که اعلام شد با **فروکش کردن کرونا** و آغاز کار در بسیاری از کشورها، مرز ریلی اینچ‌برون با ترکمنستان نیز باز گشایی شد.
- ... بلکه آنقدر در **گرداب کرونا** فرو رفته بود که خود از نیازمندان به کمک‌های خارجی شد.

[بیماری نوعی حیوان است]: ۶۲ مورد

در این پژوهش هرگاه در ساختی، ویژگی‌هایی به بیماری کرونا اطلاق می‌شود که مختص نوع بشر نیست، و به جاندارانی غیر از گیاهان و تک‌سلولی‌ها تعلق دارد، ذیل این دسته‌بندی قرار گرفته‌اند. از آنجایی که افزایش بیش از حد تعداد حوزه‌های مبدأ موجب سردگمی است، جانداران خیالی نیز در همین دسته قرار گرفته‌اند:

- **کرونا همچنان در بازار نفت می‌تازد.**
- ... چون کرونا لای چمدان‌ها **قایم شده بود.**

- این روزها که کرونا مثل گرگی گرسنه به دل گله زده است برخی نگران از دست رفتن سنت‌هایی مثل عید و دیدوبازدید هستند.
- در برخورد با دیو نادیدنی کرونا که کسی را یارای هموردی با آن نیست، ...
- هیولای بی‌رحم کرونا به سینمای ایران رحم نکرد.
- کرونا به طور کامل گوش به فرمان شما نیست.
- اکبر عالمی را کرونا برد!
- در روزهایی که کرونا از در و دیوار شهرها بالا می‌رود، ...
- کرونا هر روز سرکش‌تر می‌شود.

[بیماری آلودگی است]: ۳۷ مورد

در یک تقسیم‌بندی، استعاره‌های مفهومی به دو دسته تقسیم می‌شوند: طرحواره‌بنیاد (در نگاشتی که حوزه مبدأ مبنای طرحواره‌ای داشته باشد) و دانش‌بنیاد (در نگاشتی که حوزه مبدأ براساس اطلاعات اکتسابی ما از جهان خارج شکل بگیرد) (افراشی، ۹۷: ۱۸). کاربرد نگاشت استعاری این بخش احتمالاً از آنجایی نشأت می‌گیرد که همواره از کودکی به ما گفته شده است که «آلودگی منشأ بیماری است» و همین نکته این استعاره‌ها را در دسته دانش‌بنیاد قرار می‌دهد. در استعاره‌های ساخته شده بر مبنای این نگاشت «ابتلا به بیماری» معادل «آلوده شدن به ویروس» در نظر گرفته شده است:

- کشور عاری از کرونا نیست و تمام مناطق کشور آلوده هستند.
 - تیم آلوده به کرونا در لیگ برتر.
 - آخرین گزارش از ابتلا و فوت مدافعان سلامت بر اثر آلودگی به ویروس کرونا اعلام شد.
 - وی افزود برخی از اعضای جدا شده این سازمان می‌گویند اردوگاه منافقین به کرونا آلوده شده است.
 - نیوزیلند با وجود پاک شدن از کرونا، اعلام کرده همچنان مرزهای خود را به روی ورود اتباع خارجی بسته نگه می‌دارد.
- علاوه بر این ۶ نگاشت پربسامد، نگاشت‌های کم‌تکرار ولی بدیعی در پیکره دیده شده است که در ادامه نمونه‌هایی از آن‌ها را همراه با حوزه مبدأ نگاشت استعاری مشاهده می‌کنید:
- اما چند ماهی است کرونا سد راهشان شده و خانه‌نشین‌شان کرده است. (مانع)

۱- عمل «بردن بیمار» در باور عامیانه به موجودی خیالی به نام «آل» نسبت داده می‌شود.

- کمک به جبهه آموزش و از سوی دیگر بهداشت ایران دو بال اصلی رسانه ملی جهت پرواز مخاطبان از قفس کرونا بوده است. (زنداد)
- تا زمان ریشه‌کنی کرونا این فعالیت‌ها هیچ‌گاه متوقف نخواهد شد. (گیاه)
- علی مسعودی تا اینجای کار در ساخت برنامه‌ای که ایده اولیه‌اش به‌نوعی محصول وپروس کرونا و در خانه ماندن مردم است، موفق عمل کرده است. (گیاه)
- به نظر می‌رسد همچنان توپ کرونا در زمین مردم است. (حریف)
- اما هنوز قفل کرونا بر درهای فرهنگ و هنر این سامان جا خوش کرده است. (قفلی)
- مردم تهران فکر کردند کرونا تعطیل شده است. (مرکز خدمات‌رسانی)
- در ابتدای واقعه کرونا، در نوشتاری از منظر شاخص‌های امنیت سلامت، وضعیت کشور را نگران‌کننده اعلام کردم. (رویداد)
- داستان کووید-۱۹ و کرونا نه‌تنها ادامه دارد، بلکه ابعاد جدیدی از خود را دارد نشان می‌دهد. (رویداد)
- ماجرای کرونا برنامه‌هایمان را به هم زد. (رویداد)
- فعلاً قضیه کرونا جلسات را به هم زده است. (رویداد)
- حتی کشورهایی مثل چین و کره جنوبی پس از ختم ظاهری قائله کرونا شاهد بازگشت آن بوده‌اند. (رویداد)
- نظرم این است این کتاب هم در غوغای کرونا گم و گور شد. (رویداد)
- ... روز عید فطر و بحبوحه بلوای کرونا را برای اعتراض به نبود آب آشامیدنی انتخاب کنند. (رویداد)
- ... هرچند در بحبوحه کرونا نتفلیکس همچنان می‌تازد. (رویداد)
- با همه اینها به‌نظر می‌رسد ماجرای ما با کرونا محدود به همین سال تحصیلی نیست. (رویداد)
- برگزاری نمایشگاه به صرف کرونا (خوردنی)
- در شرایطی که تمام جهان برای عبور از کرونا به مردم خود کمک‌های مالی داشته‌اند ... (مسیر)
- وی با بیان اینکه در ابتدای شیوع کرونا تمام بیمارستان‌ها زیر بار کرونا رفتن (بار)
- با انجام این کار بر آتش کرونا دمید. (آتش)
- در همین شرایط هم پیرامون چگونگی برگزاری جشن و جشنواره در دل کرونا حرف می‌زنند. (مکان)

- آیا ما در کرونا نمره قابل قبولی نگرفتیم؟ (امتحان)

۲.۳. مجازهای مفهومی

ارتباط بین یک مفهوم و مفهوم دیگر می‌تواند منجر به تولید مجاز مفهومی شود. در رویکرد زبان‌شناسی شناختی، در حوزه مجاز هدف محدود کردن این روابط نیست، بلکه کشف نظام‌مندی بین آن‌ها است؛ یعنی این رابطه‌ها می‌تواند بسیار متنوع باشد. مجاز مانند سایر جنبه‌های معنا در رویکرد شناختی بافت‌بنیاد است. کووچش (۲۰۱۰: ۱۷۳) مجاز را محصول رابطه محمل^۱ و مقصد^۲ می‌داند. محمل، یعنی آنچه در جمله حاضر است، و مقصد، یعنی مفهومی که با توجه به بافت، محمل به ما منتقل می‌کند، هر دو به یک حوزه شناختی تعلق دارند و بین آن‌ها رابطه مجاورت مفهومی^۳ برقرار است. به این نمونه‌ها دقت کنید:

- کرونا همچنین کسب و کارهای فراوانی را فلج کرده است.
در اینجا «کرونا» محمل است (و در تمامی مثال‌هایی که در پی می‌آیند). مقصد «محدودیت‌های اجتماعی جهت کنترل شیوع بیماری کرونا» است.
- اگرچه ابعاد کرونا جهانی است، اما قرار نیست که همیشه بماند.
در این مثال، مقصد «بحران اجتماعی (اقتصادی) ناشی از محدودیت‌های ایجاد شده در اثر شیوع بیماری کرونا» است.
- وضعیت کرونا در آبادان فوق قرمز است و کرونا بیداد می‌کند.
در این نمونه «آمار مبتلایان و جان‌باختگان در اثر ابتلا به بیماری کرونا» مقصد است.
- کسی که نمی‌تواند کرونا را کنترل کند.
در این نمونه نیز «روند شیوع بیماری کرونا» مقصد است.

همان‌گونه که مشاهده می‌کنید یک محمل ثابت، در اینجا «کرونا»، می‌تواند در بافت‌های گوناگون مرجعی برای مقصدهای متعدد باشد. یکی از ویژگی‌های مجاز این است که می‌تواند با حذف همراه باشد. حذف با بار اطلاعی ساخت‌ها و برجستگی ارتباط دارد. براین‌اساس آنچه اطلاع‌کهنه یا دانش عمومی محسوب می‌شود و توجه کمتری را طلب می‌کند، می‌تواند حذف شود (افراشی، ۱۳۹۵: ۱۰۵). در تمام مجازهای مفهومی این بخش «کرونا» به عنوان محمل

1. vehicle
2. target
3. conceptual contiguity

مقصدهایی را نمایندگی می‌کند که تعدادی واژه از آن‌ها حذف شده است. در ادامه مثال‌هایی از پربسامدترین این مقصدها مشاهده می‌کنید:

«شیوع بیماری کرونا و مصائب (محدودیت‌های) مرتبط با آن»

- ... در حافظه تاریخی ما جایی ندارد و یقیناً کرونا هم فراموش خواهد شد.
- کرونا باعث شد تا پاره‌ای از روش‌ها دگرگون شود و این دگرگونی‌ها هم تداوم پیدا می‌کند.
- هرچند کرونا را می‌توان دلیل موجهی برای این غیبت قلمداد کرد.
- و عقیده‌اش بر این است که شرایط جدیدی که کرونا تحمیل کرده نیازمند نگاه جدید در تولید و پخش و مدیریت سینما است.
- تمام هفته‌های مد اعلام کردند که فعالیت‌های خود را به دلیل کرونا متوقف کرده‌اند.
- در میانه معضلات اقتصادی و چالش‌های کرونا، توانست پمپ‌بنزین‌هایش را دوباره فعال کند.
- به عنوان مثال کرونا تا حدودی قواره ادبیات‌های پیشین را تغییر داد.
- کرونا نظام جهانی و چارچوب‌های موجود آن را دچار تلاطم پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی کرده است.
- تحولاتی که کرونا ایجاد کرد کی تمام می‌شود؟
- کاهش یافتن اقبال به محصولات روستاییان را می‌توان یکی از تأثیرات کرونا بر زندگی و معیشت این گروه از جامعه دانست.
- بلایی که کرونا بر سر اقتصاد انگلیس آورده ...
- بناست قطعنامه‌ای علیه چین در بحث کرونا به تصویب برسد.
- آقای شه‌بخش چه می‌کنید با کرونا؟
- البته کنار این‌ها کرونا هم هست.
- ... و این یکنواختی ناشی از کرونا و بالا و پایین شدن ارز و کاهش ارزش دارایی‌ها و پول ملی ...
- مردم از کرونا و محدودیت‌هایش خسته شده‌اند.
- اما کرونا این مجال را از ما گرفت و این مصیبت را بر دل ما نشاند.
- اما کرونا این صنعت را از نفس انداخته است.
- کرونا روزگار سخت مهاجران را سخت‌تر کرده است.
- اما این دلیل نمی‌شود تا در این شرایط جامعه شناسی کرونا را منوط به مباحث فکری بکنیم و از ذات تجاوزگر و جنگ طلب کرونا غافل شویم.

- اگرچه متخصصان اقتصادی معتقدند عوارض اقتصادی کرونا ماندگارتر و آسیب‌زننده‌تر از خودِ کرونا است ...
- ... به رسته‌های کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از بیماری کرونا اضافه می‌شود.
- او با افسوس می‌گوید که کرونا ثابت کرد ثبات در کشور چیز مهمی نیست.
- امسال کرونا به اشتغال ما آسیب زده است.
- این روزها دست‌اندرکاران سینما در ایران تلاش می‌کنند برای رفع لطمات کرونا ابتکار عمل به خرج دهند.
- واقعیت تلخ سرعت غیرقابل مهار آسیب‌های رو به افزایش کرونا به پیکره اقتصاد کشورشان ...

«دوران شیوع بیماری کرونا»

مفهوم‌سازی بر پایه این مجاز مفهومی به گونه‌ای است که در مرز باریک میان استعاره (با نگاشت [بیماری دوره زمانی است]) و مجاز قرار می‌گیرد. با این وجود از نظر نگارنده قراردادن موارد متعدد رخداد این مفهوم‌سازی ذیل مجاز مفهومی درکی آسان‌تر از آن به‌دست می‌دهد. به این مثال‌ها توجه کنید:

- نمی‌توانیم پایانی قطعی برای کرونا متصور شویم.
- کاش بعضی از مردم که در عصر کرونا، بار و بندیل خود را جمع کرده‌اند و به دل جاده زده‌اند ...
- ... تا جامعه بتواند از این مباحث استفاده مناسبی به ویژه در ایام کرونا داشته باشند.
- ما امیدوار هستیم در پساکرونا نیز این طرح‌ها توسط مجلس به مصوبه تبدیل شود.
- در کرونا توانستیم در این مدت تمام نیازمندی‌های ضروری را در داخل تامین کنیم.
- در سال تحصیلی جدید که به سال کرونا معروف است ...
- اما به دلیل طولانی‌شدن کرونا و در کنار هم قرارگرفتن معیشت و سلامت، ...

«شیوع گسترده بیماری کرونا»

- باید اعتراف کرد که کرونا واقعا یک نقطه عطف در تاریخ بشر است.
- تعطیلی گسترده رستوران‌ها در روزهای اوج کرونا موجب شد تا مرغ‌داری‌ها با ضرر و زیان زیادی مواجه شوند.
- میزان زباله‌های بیمارستانی در اوج کرونا به ۱۰۰ تن در روز رسید.

«تسهیلات) مالی جهت جبران عوارض اقتصادی ناشی از شیوع بیماری کرونا»

- در راستای پرداخت تسهیلات حمایتی کرونا ...
- ... از اعتبارات کرونا تخصیص یافته است.
- کارمزد تسهیلات کرونا ۱۲ درصد است که تا کنون تعدادی به ارزش ۱۸۸ میلیارد تومان در سامانه «کارا» ثبت شده است.
- وام کرونا به ۵۰ درصد متقاضیان پرداخت شده است.

«رسیدگی و درمان بیماران مبتلا به کرونا»

- پزشکان و کادر بیمارستانی با هیجان، ماسک‌ها را غلاف کردند و چراغ بخش کرونا را خاموش کردند.
- در تهران در روزهای اول اسفند ۲۵۰۰ تخت ویژه برای کرونا از سوی دانشگاه‌های علوم پزشکی در تهران راه اندازی شد.

«تبعات(پیامدها) اجتماعی، اقتصادی و ایمنی مرتبط با بیماری کرونا»

- او با اشاره به تبعات کرونا در زندگی اجتماعی مردم تصریح کرد ...
- این سازمان پیامدهای کرونا را بلندمدت خوانده و افزوده است ...

«تعویق (تعطیلی) به منظور کنترل شیوع بیماری کرونا»

- اما تعطیلی کرونا و حواشی‌اش فرصت نداد.

«آمار مرتبط با مبتلایان و جان‌باختگان بیماری کرونا»

- شیب نزولی کرونا صعودی شده است.
- کرونا بار دیگر در ایران رکورد زد.
- ... به تاثیر مستقیم سفرها بر افزایش آمار کرونا و تعطیلات پیش رو اشاره و به مردم توصیه کرد ...
- همچنین نگرانی از خیز مجدد کرونا در برخی از استان‌ها را مطرح کردند.
- برای قرنطینه هم خیلی دیر است؛ زیرا کرونا در همه جای کشور وضعیت وحشتناکی پیدا کرده است.
- رسانه‌های بیگانه به نام اربعین و محرم می‌خواهند کرونا را برجسته کرده و بگویند که افزایش مبتلایان در ایران از این ناحیه نشأت می‌گیرد.
- نسبت به اوج گرفتن دوباره کرونا در مناطقی که با روند نزولی شیوع روبرو هستند، ...

«مدیریت شرایط اجتماعی و اقتصادی ویژه ناشی از شیوع بیماری کرونا»

- چه در افتضاح مدیریت کرونا و چه در آتش‌افروزی نژادپرستانه در داخل آمریکا به قدری خراب است که ...
- زیرا در کرونا کشور هماهنگ و هم‌افزا عمل کرد و عملاً کار رسانه‌ای به خود رسانه‌ها واگذار شد.

«موضوعات و خبرهای مرتبط با شیوع بیماری کرونا»

- کرونا دوباره به صفحه یک روزنامه گاردین بازگشته است.
- اتفاق تلخ مینی‌پولیس باعث شده کرونا در صفحه یک یواس‌ای تودی به حاشیه برود.

«عوارض ابتلا به بیماری کرونا»

- مشکلات روحی و روانی اما نمی‌تواند خودش را مثل کرونا واضح نشان دهد.

«خطر ابتلا به بیماری کرونا»

- مسافران هم گزارشگر، هم کل توصیه‌های دولت و هم «کرونا» را مورد تمسخر قرار می‌دهند.
- این شخص، جزء کسانی است که کرونا را جدی نمی‌گیرند.
- اگرچه این دستورالعمل می‌تواند به سفری بدون خطر کرونا کمک کند، ...
- خوشبختانه محرومیت به کمک آن‌ها آمده است و این دانش‌آموزان از کرونا دور هستند.
- آگاهانه از کرونا بترسید.
- تنها راه در امان ماندن از کرونا و نمردن بر اثر ابتلا به کووید ۱۹ رعایت پروتکل‌های بهداشتی است.
- خوشبختانه در زمانه «اکو» کرونا سلامتش را تهدید نمی‌کرد.

«فرصت‌هایی که به واسطه شرایط خاص شیوع بیماری کرونا شکل گرفته»

- شاید یکی از فرصت‌های کرونا هم همین بود.
- برندها نتوانستند از فرصت کرونا برای تبلیغات خود استفاده کنند.
- موضوعی که فقط کرونا می‌توانست عامل تحقق آن باشد.

«هزینه مرتبط با مراقبت، پیشگیری و یا درمان مبتلایان به کرونا»

- از یک ماه گذشته تا کنون ۱۶۱۰ میلیارد تومان به وزارت بهداشت صرفاً برای کرونا پرداخت شده است.
- بابت هزینه‌های کرونا و نیز سیاست‌های اعتباری تسهیل‌گرانه برای اعطای وام ضروری (یک میلیون تومانی) به افراد ...

«تبعیت از رفتارهای پیشگیرانه در مقابل بیماری کرونا»

- حالا سفیر آمریکا در سئول با انتشار ویدئویی سبیلش را تراشیده و گفته یک علت هم کرونا بود؛ چون زدن ماسک با سبیل برایش سخت بوده است.
- کرونا هم اضافه شده و مقابل باجه‌ها پلاستیک‌های ضخیم کشیده‌اند.
- پروتکل‌های بهداشتی کرونا، پروتکل‌های تشریفاتی رویدادهای دیپلماتیک را در تمام جهان محدود کرده است.
- از طرفی کرونا هزینه‌های ما را بالا برده و مرتب باید تست بگیریم.

«مرگ در اثر ابتلا به بیماری کرونا»

- و بیشترین بروز هفتگی موارد مرگ کرونا در استان‌های خراسان شمالی، سمنان و اصفهان بوده است.

«جرایم مرتبط با زیر پا گذاشتن محدودیت‌های اجتماعی در دوران شیوع بیماری کرونا»

- وزارت بهداشت شماره حساب واریز جرایم کرونا را اعلام کرد.
- رییس مرکز روابط عمومی و اطلاع رسانی وزارت بهداشت با اشاره به نحوه اخذ جرایم کرونا و چگونگی واریز آن به حساب وزارت بهداشت ...
- با اعلام آمادگی برای همکاری با ستاد ملی مقابله با کرونا در جریمه متخلفان کرونا ...

«ابتلا به بیماری کرونا»

- امروز سه نمونه مشکوک به کرونا در جهت راه‌اندازی دستگاه، تست و نتایج به انستیتو پاستور ایران ارسال شد.

همان‌گونه که ملاحظه می‌کنید «کرونا» به عنوان محمل در ارجاع به دامنه وسیعی از مقصدهای متنوع و متفاوت در متون پیکره به کار رفته است. یک محمل ثابت برای ارجاع به شرایط اجتماعی و اقتصادی، خطر ابتلا به بیماری، بخشی در بیمارستان‌ها، تسهیلات یا

هزینه‌های مالی، نوع مشخصی از جرم، مدیریت شرایط و بسیاری موارد دیگر به کار گرفته شده است. لیکاف و جانسون (۱۹۸۰: ۳۹) مجاز را فرایندی می‌دانند که در آن مفهوم محمل موجب می‌شود تا رهیافتی ذهنی به مفهومی دیگر که مقصد نامیده می‌شود صورت پذیرد. این رهیافت‌های ذهنی با مقوله‌بندی و سازمان‌یافتن دانش مرتبط‌اند. دانش زبانی ما بر مبنای دانش تجربی قرار دارد و دانش تجربی نیز در قالب الگوهای شناختی^۱ سازمان می‌یابند. این الگوها مبنای دلالت مجازی را فراهم می‌کنند و نشان می‌دهند چگونه در قالب دانش^۲ مربوط به هر واژه (به عنوان نمونه «کرونا»)، دلالت محمل به مقصد با توجه به دانش بافتی امکان‌پذیر می‌گردد (فیلمور^۳، ۱۹۷۵). در پی شیوع بیماری کرونا، جامعه با شرایطی مواجه شد که پیشتر تجربه نکرده بود. هیچ بیماری دیگری چنین محدودیت‌ها و اثرات وسیعی در پی نداشت. یعنی دانش تجربی ما از شرایط ویژه شیوع بیماری کرونا موجب شده است تا این واژه قاب معنایی منحصر به فردی داشته باشد که با هیچ‌یک از بیماری‌های دیگر مشابهت کامل ندارد. همین قاب معنایی یا الگوی شناختی ویژه است که امکان ساخت چنین مجازهای بدیعی را به وجود آورده است. مثلاً ما در برخی بیمارستان‌ها بخش اعصاب و روان (بخش مراقبت و درمان بیماران اعصاب و روان) داریم، همان‌طور که بخش کرونا داریم؛ ولی مثلاً «وام اعصاب و روان» یا «تعطیلی اعصاب و روان»، حداقل در معنای مشابه با «وام کرونا» و «تعطیلی کرونا» نداریم. در حقیقت قاب معنایی واژه «کرونا» با هیچ واژه دیگری در زبان فارسی مشابهت ندارد. علاوه بر ساخت‌های استعاری و مجازی‌ای که به آن‌ها اشاره شد، چند مورد ساخت اصطلاحی نیز در پیکره مشاهده شد که در نوع خود جالب توجه است:

- شتر کرونا در خونه کسی خوابید که در واکنش به مرگ آدما بر اثر ابتلا به این ویروس گفته بود: همینه که هست.
- ... در مناظرات و مصاحبه‌هایش بر طبل کرونا می‌کوبید.
- قاعده تجاری و داد و ستد مالی و اقتصادی کرونا نمی‌شناسد.

۴. جمع‌بندی

بررسی پیکره‌های عظیم همیشه داده‌هایی قابل اتکا در اختیار پژوهشگر قرار می‌دهد. این داده‌ها می‌تواند مبنای بررسی و نتیجه‌گیری‌های دقیق‌تری باشد. از زمان آغاز شیوع بیماری

1. cognitive model
2. frame of knowledge
3. C. J. Fillmore

کرونا تا امروز که روند گسترش این بیماری به میزان قابل‌توجهی کنترل شده است، پژوهش‌های متعددی پیرامون بازنمودهای زبانی مرتبط با کرونا در سراسر دنیا به انجام رسیده است. با این همه در هیچ‌یک از آثار این حوزه پیکره‌ای در این حجم مبنای مطالعه قرار نگرفته است. در پیکره حاضر از طریق فهرست‌های واژه‌نما، موارد رخداد واژه‌های «کرونا» و «کووید» استخراج شد (در فهرست واژه‌نما ما با رخداد واژه در جمله مواجه هستیم؛ یک خط از پیکره با حدود ۳۰ واژه که معمولاً واژه مورد جستجو در میانه آن حضور دارد). تعداد داده‌های به‌دست آمده از این طریق در این پژوهش ۲۳۳۴۲ مورد بود. پس از تهیه فهرست واژه‌نما، تنها راه استخراج استعاره و مجاز از میان آن‌ها بررسی دستی و دقیق وضعیت واژه در بافت موردنظر است. پس از طی این مرحله تعداد ۴۰۷۷ مورد استعاره مفهومی و ۳۸۵۲ مورد مجاز مفهومی از فهرست‌های واژه‌نما استخراج شد. در نگاه اول شاید این‌گونه به‌نظر برسد که نتایج این پژوهش با وجود حجم بالای پیکره آن با نتایج پژوهش‌ها پیشین تفاوتی ندارد؛ از منظر استعاره‌های مفهومی نگاشت استعاری [بیماری دشمن است] بیشترین بسامد را به خود اختصاص داده است. پس تأثیر پیکره عظیم چه می‌شود؟

یکی از یافته‌های این پژوهش که در سایر مطالعات دیده نشده است، نکته‌ای است که پیشتر در بخش مربوط به نگاشت استعاری [بیماری دشمن است] به آن اشاره شد. کاربرد پرتعداد ترکیب «ستاد (ملی) مبارزه (یا مقابله) با کرونا» در متون خبری نزدیک به ۵۵٪ از کل استعاره‌های مربوط به این نگاشت را به خود اختصاص داده است (تعداد کل: ۲۴۴۲، تعداد رخداد این ترکیب: ۱۷۹۳). اگر رخدادهای این ترکیب را از بسامد این نگاشت استعاری و کل استعاره‌های استخراج‌شده کسر کنیم (یعنی تعداد کل استعاره‌ها ۲۲۸۴ و تعداد استعاره‌های مبتنی بر نگاشت [بیماری دشمن است] را ۶۴۹ مورد درنظر بگیریم)، بازهم موارد رخداد این نگاشت استعاری نسبت به سایر نگاشت‌ها بیشترین بسامد را دارد. اما تفاوت اصلی در این نکته است که علی‌رغم یافته‌های پیشین که میزان کاربرد استعاره‌های این حوزه را گاهی تا ۸۰٪ کل استعاره‌ها عنوان کرده‌اند، یافته‌های پژوهش حاضر این میزان را به ۲۸٪ تقلیل می‌دهد. بدین معنا که ما آنقدرها هم با کرونا سر جنگ نداریم! علاوه‌براین همان‌گونه که در بخش تحلیل داده‌ها به آن اشاره شد، پرکاربردترین نگاشت‌های استعاری، یعنی [بیماری دشمن است]، [بیماری انسان است] و [بیماری قاتل است]، به ترتیب با فراوانی ۶۴۹، ۳۷۵ و ۳۵۱ مورد در مجموع ۶۰٪ از کل استعاره‌ها را شامل می‌شود؛ و با توجه به اینکه «دشمن» و «قاتل» نیز ارجاع به انسان دارند، نتیجه نهایی این است که سخن‌گویان فارسی‌زبان، بیماری کرونا را بیش از هرچیز با مفهوم «انسان» برای خود درک‌پذیر کرده‌اند.

یافته دوم مربوط به میزان تنوع استعاره‌های به‌دست آمده بر مبنای یک نگاشت استعاره واحد است. در هر نگاشت استعاره جنبه‌های مختلفی بین حوزه مبدأ و مقصد می‌تواند مبنای ساخت استعاره واقع شود. هرگاه ویژگی‌های بیشتری از حوزه مبدأ به حوزه مقصد نسبت داده شود، تنوع بیشتری در استعاره‌های ساخته شده مشاهده می‌شود. این نکته می‌تواند نشان‌دهنده میزان شباهتی باشد که سخن‌گویان یک زبان میان این دو حوزه می‌بینند. نگاشت استعاره [بیماری انسان است] با ۳۷۵ رخداد تنها ۱۶٪ از کل استعاره‌ها را به خود اختصاص داده است که در مقایسه با میزان ۲۸٪ نگاشت [بیماری دشمن است] در رده دوم قرار می‌گیرد. ولی تنوع استعاره‌های مفهومی ساخته شده بر مبنای آن به میزان قابل‌توجهی بیشتر از هر نگاشت استعاره‌ای است. بر مبنای نگاشت [بیماری دشمن است] ما با کرونا می‌جنگیم، مقابله و مبارزه می‌کنیم، سنگر می‌سازیم، مقاومت می‌کنیم، شکست می‌دهیم، ایستادگی می‌کنیم، رزمندگانی را به خط مقدم می‌فرستیم و سلاح می‌سازیم. در جبهه مقابل، کرونا به ما حمله می‌کند، یورش و هجوم می‌آورد، بر ما غلبه می‌کند یا وادار به عقب‌نشینی می‌شود. به لحاظ تنوع به زحمت ۴۶ ترکیب استعاره بر مبنای این نگاشت مشاهده می‌شود. اما در استعاره‌های مبتنی بر نگاشت [بیماری انسان است] تنوع چشمگیری دیده می‌شود. کرونا متولد می‌شود، مهمان ناخوانده‌ای است که با ما زندگی می‌کند، می‌آید، می‌رود و بازمی‌گردد، نفس تازه می‌کند و تا به خود بیایی سروکله‌اش پیدا می‌شود، رفتاری بی‌رحمانه دارد، پایش به مناطق مختلف باز می‌شود، گاهی بدشانسی می‌آورد و باز قوت قلب و جان دوباره می‌گیرد، همکاری در کنار خود دارد، خانواده دارد، مربی و معلمی است که چیزهایی به ما می‌آموزد، در کارش جدی است و با کسی شوخی ندارد، هزارچهره است، حکمرانی می‌کند، امپراتوری و سیطره دارد، سرنوشت‌ها را در دست می‌گیرد و رقم می‌زند، گاهی کمرش می‌شکند ولی باز مشکلات جدیدی را برایمان به ارمغان می‌آورد، به داد برخی افراد می‌رسد و در مقابل دست از سر برخی دیگر برنمی‌دارد، آغوشش به روی افراد بی‌احتیاط باز است و به آن‌ها لبخند می‌زند، هنر خاصی دارد، با برخی مهربان‌تر است ولی باز هم بین فقیر و غنی فرق نمی‌گذارد و ... طبق بررسی‌های انجام‌شده در میان ۳۷۵ استعاره مبتنی بر این نگاشت، تکرار بسیار نادر است و بیش از ۲۰۰ مورد انواع استعاره بر مبنای این نگاشت در پیکره مشاهده شده است که با توجه به بسامدهایی که پیشتر ذکر شده است، نسبت به تمام نگاشت‌های استعاره تنوع بیشتری را نمایش می‌دهد.

در آخر مهم‌ترین یافته این پژوهش را می‌توان در بخش بررسی مجازهای مفهومی جستجو کرد. همان‌گونه که در بخش پیشینه مشاهده کردید، تا کنون پژوهشی در راستای استخراج مجازهای مفهومی با محوریت واژه «کرونا» صورت نگرفته است. حال آنکه در این پژوهش ۳۸۵۲ مورد مجاز مفهومی استخراج شده است. یافته‌های این بخش اطلاعات قابل‌توجهی نسبت

به قاب معنایی ویژه واژه «کرونا» در اختیار ما قرار می‌دهد. این قاب معنایی منحصر به فرد، منجر به ساخت ترکیباتی با این واژه شده است که تفاوت بسیاری با واژه‌هایی در همین حوزه مفهومی دارد. ما در مدیریت کرونا، بحران کرونا، تبعات و خسارت کرونا، آمار و اخبار کرونا، اوج و کانون کرونا، بخش کرونا یا وضعیت و شرایط کرونا با ترکیب‌هایی رایج مواجه هستیم؛ کما اینکه حتی در همین ترکیبات رایج نیز معمولاً معنای متفاوتی منتقل می‌شود؛ برای نمونه وقتی از «وضعیت» بیماری سخن به میان می‌آید معمولاً وضعیت سلامت فرد بیمار مدنظر است، ولی وقتی از «وضعیت» کرونا سخن می‌گوییم معمولاً وضعیت اجتماعی مدنظر است: وضعیت گسترش بیماری، میزان مبتلایان و جانباختگان، شرایط اقتصادی و اجتماعی پیش آمده به واسطه قرنطینه اجباری و ... اما در مورد جرائم کرونا، وام کرونا، متخلفان کرونا، مشاوره کرونا (در معنای مشاوره روان‌شناسی برای رفع مشکلات پیش آمده در اثر فشار روانی قرنطینه اجباری به واسطه شیوع کرونا)، رعایت کرونا، فرصت‌های کرونا، کاسب کرونا، جامعه‌شناسی کرونا، تعویق کرونا، جهان کرونا یا نقشه کرونا با ترکیباتی بدیع مواجه هستیم. همین قاب معنایی ویژه می‌تواند تبلور شرایط ویژه پیشتر تجربه نشده بشر باشد. ما جملات ساده‌ای می‌سازیم که در آن‌ها واژه «کرونا» به عنوان محمل گاهی در معنای مجازی خود، مقصدی متشکل از ده واژه را نمایندگی می‌کند، با این حال هیچ مشکلی در دریافت معنای مقصد توسط سخن‌گویان دیده نمی‌شود. وقتی از «وام کرونا» سخن به میان می‌آید، می‌دانیم که این تسهیلات برای خرید کرونا (مانند وام مسکن)، یا تسهیل در جهت رسیدن به کرونا (مانند وام ازدواج) به متقاضیان داده نمی‌شود. یا وقتی از «نقشه کرونا» سخن به میان می‌آید می‌دانیم که با طرحی که توسط مهندسين، زمین‌شناسان یا جغرافی‌دانان ترسیم شده باشد مواجه نیستیم. این درک معنایی مشترک که به فاصله کوتاهی پس از شیوع بیماری کرونا در میان سخن‌گویان فارسی‌زبان شکل گرفته است، می‌تواند حائز توجه و اعتنا باشد.

شاید ذکر این نکته خالی از اهمیت نباشد که در مجموع، از میان ۲۳۳۴۲ داده استخراج شده به شکل فهرست واژه‌نما، مجموع ساخت‌های استعاری و مجازی به دست آمده ۷۹۲۹ مورد را شامل می‌شود. این اعداد به ما نشان می‌دهند که ۳۴٪، یعنی بیش از یک سوم از کاربرد واژه کرونا در متون مطبوعاتی در ساخت‌های استعاری و مجازی دیده شده است.

منابع

- افراشی، آریتا (۱۳۹۵). *مبانی معناشناسی شناختی*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- افراشی، آریتا (۱۳۹۷). *استعاره و شناخت*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- حاتم‌زاده، سمیه و رضا کاظمیان (۱۴۰۰). «بررسی شناختی استعاره‌های مفهومی کرونا در مطبوعات فارسی‌زبان ایران». *علم زبان*. دوره ۸. فروردین ۱۴۰۰. صص ۷۶-۵۷.

حاجیان، نادیا (۱۴۰۱). بازنمایی استعارای کووید ۱۹ در واحدهای واژگانی در عناوین خبرگزاری‌های رسمی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان

دلارامی‌فر، معصومه و منصور نیک‌پناه (۱۴۰۱). «بررسی مقایسه‌ای استعاره‌های پرکاربرد در متون خبری مربوط به بیماری کووید ۱۹ در دوره شیوع بیماری و اوج‌گیری آن بر اساس دیدگاه معنی‌شناسی قالبی». *مطالعات زبانی بلاغی*. ش ۲۷. صص ۳۲۳-۳۵۲

رستم‌بیک، آتوسا (۱۳۹۹). *تحلیل گفتمان پیکره‌بنیاد/اخبار پاندمی بیماری کووید ۱۹ در روزنامه‌های ایران*. طرح پژوهشی انجام شده در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

عاصی، مصطفی (۱۳۸۲). «از پیکره زبانی تا زبان‌شناسی پیکره‌ای». در مجموعه مقالات پنجمین کنفرانس زبان‌شناسی، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.

فرید، فرنوش (۱۴۰۰). *بررسی استعاره‌های مربوط به کرونا در برخی خبرگزاری‌های فارسی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد.

کاظمیان، رضا و سمیه حاتم‌زاده (۱۴۰۱). «تلفیق نظام نیرو-پویایی و استعاره‌های مفهومی در تحلیل استعاره‌های کووید ۱۹ در زبان فارسی». *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*. س ۱۴، ش ۲۷. صص ۱۲۷-۱۵۳.

محمدامین، مذهب و مصطفی شهیدی‌تبار (۱۳۹۹). «بررسی کاربرد استعاره‌های مفهومی در اخبار برخط مرتبط با بیماری کرونا در ایران». *نامه فرهنگ و ارتباطات*. س ۴، ش ۹. صص ۴۵-۶۰.

نامور، زهرا. (۱۴۰۰). *بررسی مفهوم‌سازی بیماری کرونا در روزنامه‌های ایران از طریق استعاره‌های مفهومی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور قزوین.

- Adam, M. (2021). "Corpus Analysis Of War Metaphor To World Health Organisation". *Press Briefing Transcripts. Ethical Lingua*. Vol. 8, No. 2. <https://doi.org/10.30605/25409190.285>
- Crespo-Fernandez, E. (2021). "Metaphors Used to Communicate the Coronavirus State of Emergency in the United Kingdom and Spain: A Contrastive Analysis". *Miscelánea* 64, 13-36.
- Deng, Y., & J. Yang & W. Wan (2021). "Embodied Metaphor in Communication about Lived experiences of the COVID-19 Pandemic in Wuhan, China". *PLoS ONE* 16(12). DOI: 10.1371/journal.pone.0261968
- Evans, V. (2007). *A Glossary of Cognitive Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh university press.
- Eysenck, M. W., & M. T. Keane (1999). *Cognitive Psychology*. UK: psychology press.
- Fillmore, C. J. (1975). "Frame Semantics and Nature of Language". *Annals of the New York academy of science*. 20-32.
- Kennedy, Graeme D. (1988). *An Introduction to Corpus Linguistics*. Routledge.
- Kovecses, Z. (2009). *Metaphor, Culture, and Discourse: The Pressure of Coherence*. Palgrave Macmillan, London.
- Kovecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*. Second edition. Oxford: oxford university press.

- Kovecses, Z. (2017). *Context in Cultural Linguistics: The Case of Metaphor*. Singapore: Springer Singapore.
- Lahlou, H., & H. Abdul Rahim (2022). "Conceptual Metaphors in North African French-Speaking News Discourse about COVID-19". *Indonesian Journal of Applide Linguistics*. Vol.11, No. 3, 589-600.
- Lakoff, G. & M. Johnson. 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & M. Johnson. (1987). *Women, Fire and Dangerous Things*. Chicago and London: Chicago university press.
- Lakoff, G. 1993. "The Contemporary Theory of Metaphor". in Andrew Ortony, (eds.). *Metaphre and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 202-251.
- Mahmoud Abdel-Qader, L., & R. Rashead Al-Khanji (2022). "Conceptual Metaphor in COVID-19 Speeches of the American President Joe Biden". *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 12, No. 4, 810-818.
- Mazzuca, C., et al. (2021). "Differences and Similarities in the Conceptualization of COVID 19 and Other Diseases in the First Italian Lockdown". *Scientific Reports*. doi: 10.1038/s41598-021-97805-3.
- Nerlich, B., & C. Halliday (2007). "Avian Flu: The Creation of Expectations in the Interplay between Science and the Media". *Sociology of health & illness*. VL - 29. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2007.00517.x>
- Panzeri, F., & S. Di Paola, & F. Domaneschi (2021). "Does the COVID-19 War Metaphor Influence Reasoning?". *Plos one*. 16(4), e025065. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0250651>
- Rodsap, N., & S. Rodpanb, & P. Suklek (2022). "Conceptual Metaphors of Fear and Sadness in Covid-19 Plague". *Journal of Language and Linguistic Studies*. 18(2), 337-347.
- Sarif, I., & Y. Yohana Risagarniwa, & N. Sunarni (2021). "Conceptual Metaphor about Corona Virus: Cognitive Semantic Analysis". *Eralingua: Jurnal Pendidikan Bahasa Asing dan Sastra* Vol. 5, No.1. <https://doi.org/10.26858/eralingua.v5i1.13951>
- Von Eckardt, B. (1993). *What is Cognitive Sience?* Cambridge, MA: MIT Press.
- Wickel, P., & M. M. Bolognesi (2020). "Framing COVID-19: How We Conceptualize and Discuss the Pandemic on Twitter". *PLoS ONE* 15(9). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240010>
- Yan, Zh. (2022). "A Study on the Conceptual Metaphor of News Reports on COVID-19 in Mainstream English Media in China — A CaseStudy of China Daily". *International Journal of Language and Linguistics*. 10(1): 47-52.